

רשמה א.ב.

פרוטוקול מספר 26/ד'
מישיבת הוועדה לעניני פנים
שהתקיימה ביום ה', ט' אדר ב' תשי"ט - 19.3.59
שעה 09.30

י. ריפתין - יו"ר
ע. דגני

משתתפים:

ח"כ ע. איכילוב
מר ברוצקוס - אגף התכנון, משרד הפנים
מר גוברמן - משרד הפנים
מר גלס - משרד המשפטים

מזמנים:

סכנה להשמדתם של השרידים ההסטוריים מראשית
ההתיישבות בארץ (הצעה לטה"י).

סדר-היום:

היו"ר י. ריפתין: אני פותח את הישיבה.

הכנסת העבירה אלינו הצעה לסדר-היום של ח"כ
איכילוב בענין סכנה להשמדתם של השרידים ההסטוריים מראשית ההתיישבות
בארץ. בדבריו בספת הציע ח"כ איכילוב שתוקם ועדה ציבורית לשאלה צריך
יהיה לפנות לפני שיהרס כל נכס מסוג זה, ושר הפנים - לאחר שישמע
חנות-דעת של אותה ועדה - הוא שיהיה הפוסק האחרון. אני שואל אפוא את
נציגי הממשלה מה דעתם בענין זה, והאם התחיקה הקיימת אינה עונה לבעיה?
שר הפנים בתשובתו בכנסת אמר שמוטב היה אילו המציע היה מגיש הצעת חוק
קונקרטיה בנדון, אבל לא התנגד להעברת השאלה לוועדה.

ע. איכילוב:

מסיבות שונות לא הספקתי להכין את הצעת החוק,
אבל הייתי מבקש שהיועצים המשפטיים ינסחו הצעת חוק
בענין זה שתאמר כי שר הפנים יקים ועדה ציבורית מורכבת מחוגים מסויימים
שאותם אני מוכן לפרט. לדעתי צריכה הוועדה להיות מורכבת ממספר נציגים
של מרכז השלטון המקומי, מחוגי העיריות, המועצות המקומיות והמועצות
האזוריות; ממספר אנשים הנמנים עם שרדי העליות הראשונות; מאנשים
קשורים להסטוריה שלנו מבחינה מדעית; אנשי האוניברסיטה, גנזכים
וארכיביים, הארכיון הציוני וכו'; ומבאי-כוח של משרדי הממשלה, אך אינני
עומד דוקא על הרכב זה של המועצה, ומוכן לקבל כל הצעה.

החוק צריך לומר ברורות שמבנים או אתרים, כולל
בטיעות וחורשות, לא ייהרסו אלא לאחר שהדבר נדון באותה ועדה ציבורית.
להביא דברים לפני המועצה יוכלו גם מוסדות וגם פרטים. טענה שהובאה
פניה כזאת - צריכה קודם-כל להינתן הודעה לגורמים הנוגעים בדבר שלא
להרוס בינתיים, עד לאחר הדיון בוועדה והחלטת שר הפנים. הוועדה תוכל
לקבל גם הודעות בכתב, לשמוע את האנשים ואף לבקר במקומות הנדונים. את כל
הדברים הללו צריך לפרט בחוק.

מר ברוצקוס: אנו מודים לח"כ איכילוב על יזמתו בענין זה, כי גם
לנו נראה הענין חשוב וחיוני.

בעקבות הזמתי זו של ח"כ איכילוב גיבשנו במשרד
מחשבות בענין זה, אם כי עדיין איננו יכול להביא משהו מסוכם לישיבה זו.
עוד הבוקר שוחחנו בענין עם שר הפנים, והוא סמך ידו על עקרונות הצעתנו.

מר ברוצקוס:

אם כי המטרה הראשונה צריכה להיות הגנה על אותם ערכים שהזכיר ח"כ איכילוב, אתרים מראשית ההתישבות היהודית - אנו רוצים בכל זאת להרחיב במקצת את המסגרת ולכלול שני סוגים נוספים: (א) אתרים ממלחמת השחרור; (2) בניינים שהם יותר אופייניים מבחינה ציורית מאשר הסטורית, גם בישובים יהודיים וגם ערביים. חוק זה יהיה חלק של מערכת ההגנה על הטבע, העתיקות, הנוף, ההסטוריה וכו'. כי החוק להגנת העתיקות אינה מכסה את כל התקופה, ואיננו מגן על ערכים שנוצרו לאחר 1700. חוקים מסוג זה שאנו רוצים להציע קיימים בכל ארצות מערב אירופה, ואף נעזרנו בהם בבואנו לגבש את הצעתנו אנו.

שר הפנים מוכן להציע חוק כזה אם הכנסת מעוניינת בכך, חוק שייקרא "חוק שימור מצבות או אתרים לאומיים", ואשר יכלול קרקע, בניין, עץ וכו', שיש להם ערך מבחינה לאומית, צבאית, ארכיטקטונית או הסטורית. העקרונות שלנו קרובים מאד לאלה של ח"כ איכילוב. ליד השר תהיה מועצה ציבורית מייצגת, שתהיה מורכבת גם מנציגי הטמסלה, נציגי משרד החינוך והתרבות, משרד הבטחון, משרד הדתות והחקלאות, נוסף על נציגי משרד הפנים, וכן גופים ציבוריים שימונו ע"י השר. מועצה זו תהיה יוזמת, תציע או תקבל הצעות של גורמים אחרים.

יש לזכור כי האתרים הללו, הנמצאים בדרך-כלל בתוך ישובים, קשורים בכל העולם קשר הדוק עם תכנון ערים, ומשום כך בתעוררה השאלה אם אי-אפשר לשלב דבר זה בתוך תקנות, חוקת משנה של פקודת בנין ערים. הקושי הוא בכך שפקודת בנין ערים מדברת על הגנה על עתיקות וכו', אך איננה מדברת על הגנת ערכים הסטוריים, ושנית, הגופים לפי פקודת בנין ערים אינם מקבילים לגוף שיהיה מוסמך לענין זה גם מבחינה מקצועית וגם מבחינה נפשית.

הגענו אפוא לכלל מסקנה שדרוש חוק מיוחד, אבל הו צריך להיות משולב מאד בתכנון ערים. המועצה שתוקם תציע אפוא את הצעותיה, אבל לא תעביר את מסקנותיה ישירות לשר, אלא הוועדה המחוזית לתכנון תראה קודם איך משתלב הענין בפקודת בנין ערים, מבחינת הפיזיווגי שיהיה לשלם וכו'. כל החומר השלם יובא אח"כ לשר, והוא יחליט את ההחלטה הסופית.

אנו מציעים שיהיו שני סוגים של אתרים כאלה: סוג א' - אתרים חשובים מבחינה לאומית, כמו המצבה בתל-חי, שאותם צריך יהיה להפקיע; אתרים מסוג ב' - מסוג הבתים הראשונים של הביילויים בגו וכו', שעליהם צריך לשמור אבל לא צריך להפקיע אותם לחלוטין מרשות היו ולא צריך להפריע לאדם לגור בהם או אף לעשות בהם תיקונים וכדומה, בתנאי שלא יפגעו בצורה הכללית. לגבי אתרים מסוג ב' ייתכן אף שבמרוצת הזמן נצטרך לאשר הריסה של כמה מהם.

אם השר יחליט לאשר את המלצת המועצה לגבי אתר כלי תישלח הודעה לנוגע בדבר, אם מי תינתן תמיד זכות ערעור. כמובן שכאן נכנסת גם הבעיה של פיזיווגים. לגבי אתרים מסוג א' ייתכן שבכל 15 שנה צריך יהיה לעשות בדיקה ורביזיה, ואילו לגבי אתרים מסוג ב' - בכל שנה או שנים אחדות תיעשה רביזיה עפ"י בקשת המעוניינים, ואולי תשובה ההחלטו

אני חוזר ואומר: למדנו הרבה מחוקים של מדינות אחרות בענין זה. בייחוד יש חוקים כאלה באיטליה וצרפת, גם בנוגע לשמור על היופי. החוק שחשבנו עליו עתה הוא בראש וראשונה חוק של הגנה על מקומות כאלה, ולא חוק של החזקה. אבל בשלב שני ייתכן שצריך יהיה גם לו על החזקה, גם לגבי הפרקים הלאומיים.

מר גוברמן:

אני רוצה רק להוסיף שבעיות המימון עדיין דורשות בדיקה ותיאום עם כל הגורמים הנוגעים בדבר, והדו קשור עם מוסדות רבים.

היו"ר י. ריפתין:

אין ספק שהבעיה הזאת קיימת. ברור גם שקיימת הבע של פרופורציות ושיקול-דעת. כי אנו ארץ קטנה בעלו הסטוריה אדירה, ולא קשה להפוך את כל הארץ להסטוריה. גם לגבי ההסטוריה החדשה שלנו קשה לפעול מתוך חוש של פרופורציה, וברור שחלק של העבר צר יהיה להיעלם לטובת העתיד. אותם אתרים הסטוריים שישמרו צריכים באמת להיות מובחרים מאד, כי צריך לראות את הדברים מבחינה מדינית כללית.

ועדת הפנים - 19.3.59

היו"ר י. ריפתין:

איננו יכולים להיכנס כאן לדיון בפרטי החוק, אלא רק לומר לממשלה שיש צורך בחוק כזה ואנו מבקשים שתציע חוק. כאשר תביא הממשלה את הצעת החוק לכנסת והוא יועבר לוועדה - אז נדון בפרטים.

בשלב הנוכחי אני חושב שהוועדה יכולה להביא את המסקנה הבאה על שולחן הכנסת: הוועדה רואה צורך בהקמת ועדה ציבורית ע"י שר הפנים, שבמכותה יהיה לפסוק בשאלות הנוגעות לשמירת שרידים הסטוריים מתקופת ראשית ההתיישבות בארץ; הוועדה ממליצה בפני הממשלה ליזום בתחום זה הצעה תחיקתית מתאימה. אינני חושב שעלינו לדבר כרגע על דברים אחרים פרט לשרידי הסטוריים, כיוון שהעניין לא הועבר אלינו ע"י הכנסת. כמובן שאין התנגדות לכך שהצעת הממשלה תהיה מקיפה יותר.

ע. דגני:

לא היתה התנגדות בכנסת להצעתו של ח"כ איפסי. לגבי השאלה מה הם סוגי האתרים שייכנסו לחוק זה - למעשה כל אזור יכול להחליט מהו דבר הסטורי ומה לא, ומשום כך דרושה המטננת של ועדה ציבורית שתחליט. מכאן שצריכה זו להיות ועדה אוטוריטטיבית שהחלטתה תהיה יותר מאשר ייעוץ גרידא.

לגבי הצעת המסקנות של היו"ר, המסקנה הראשונה מיותרת. עלינו להמליץ שתוגש הצעת חוק, והצעת החוק תקבע מה יהיו סמכויותיה של הוועדה. מה שעלינו להחליט הוא שהוועדה מציינת בשכיעות רצון את ההודעה שנמסרה בשם שר הפנים שיובא חוק כזה לכנסת, ומביעה את תקוותה שהדבר ייעשה בהקדם. לפרטים איננו צריכים להיכנס.

מר גלס: פקודת בנין ערים הנוכחית בותנת לדעת אפשרות רחבה למדי לשמירה על אתרים הסטוריים או לאומיים. משום כך כדאי שמשרד הפנים יבדוק דברים אלה לגופו של עניין, וינקוט בצעדים על-מנת לבצע את הפקודה הקיימת.

מר ברוצקוס: כבר עמדתי על כך. אך פקודת בנין ערים, כפי שאמרתי, מדברת על עתיקות, ונתקלנו פעמים אחדות בדברים הסטוריים שאינם עתיקות ואינם מכוונים ע"י אותה פקודה. נוסף לכך אמרתי שמסקנות הוועדה הציבורית יועברו לוועדה המחוזית לתכנון לפני שיאושרו סופית ע"י שר הפנים.

הרחלם: ועדת הפנים ממליצה על חקיקת חוק מתאים בשאלה זו, ורושמת לפנייה את כוונות שר הפנים לטפל בחקיקת חוק כזה, ומקווה שהחוק יוגש לכנסת בהקדם.

היו"ר י. ריפתין: לגבי סדר-עבודתה של הוועדה: הוועדה תקיים עוד שתי ישיבות לפני פגרת הפסח של הכנסת. מתוך ההצעה לסדר-היום שהועברו אלינו נשארה עוד תלויה ועומדת ההצעה בעניין תאונות הדרכים. הובטח לנו שנקבל את מסקנות ועדת סלומון הדנה אף היא בשאלה זו, ולאור זאת דחינו את הדיון בוועדה. אך ועדת סלומון טרם סיימה את דיוניה.

אשר להצעות החוקים שאנו מטפלים בהן: לגבי חוק שירותי הכבאות עומדת שאלת ההצבעה בסעיף המימון, וכן עומדת שאלת פנייתם של מספר חברי ועדה לוועדת הכנסת. בכל אופן, בישיבה הקרובה של הוועדה נקבל החלטה סופית בעניין זה.

אשר לחוק לתיקון פקודת בנין ערים - הודעת לחברים שלא נחזור עוד לדיכונים בוועדה, אלא חברים יוכלו להעיר ליו"ר על פרטים לאחר שנקבל את הנוסח הסופי מידי היועצים המשפטיים.

מר גלס: הנוסח הסופי של החוק כבר הוכנס לתיקי החברים.

היו"ר י. ריפתין: בשאר עור חוק הרשויות החקלאיות, ובהתאם להחלטת הוועדה מהישיבה הקודמת - העברתי את קטע הפרוטוקול הנוגע בדבר לשרי הפנים והחקלאות. החוק יבוא לדיון בוועדה כנראה מיד לאחר פגרת הפסח.

(הישיבה ננעלה ב-11.00)